

BACKUP - Konsensuskonference - Lang beskrivelse

Konsensuskonferencen er en metode, der inddrager almindelige borgere i teknologivurdering. Ideen bag metoden er, at berige og udvide den traditionelle debat mellem eksperter, interessenter og politikere med borgerenes opfattelser og holdninger til nye og måske kontroversielle teknologier. Borgernes vinkel på teknologiudviklingen anses som et vigtigt input i teknologivurderingen i samfundet, fordi mange områder af videnskab og teknologi har direkte indflydelse på den almindelige borgers dagligdag.

Siden 1987 har Teknologirådet afholdt konsensuskonferencer i Danmark og har igennem årene været inspiration til afholdelse af Konsensuskonferencer i bl.a. Holland, England, Frankrig, Schweiz og Norge og til andre ikke-europæiske lande som Canada, Australien, Japan, Korea og Israel.

Dette er en indføring i Konsensuskonferencen, som metoden er udviklet og anvendt af Teknologirådet; en indføring der dels beskriver metodens baggrund, formål og muligheder, dels giver et overblik over hvilke aktører der deltager i en Konsensuskonference. Beskrivelsen giver et overblik over hvordan en Konsensuskonference tilrettelægges, men den er ikke en manual, efter hvilken man kan planlægge og gennemføre en sådan konference.

Metoden kort fortalt

Konsensuskonferencer kan bruges når:

- Emnet har aktuell samfundsrelevans
- Emnet er teknisk, kontroversielt eller komplekst
- Der er behov for øget offentlig opmærksomhed og debat
- Der er behov for en holdnings- og målsætningsafgrænsning
- Der er behov for input fra borgerne
- Regulering kræver opbakning fra borgerne

Det er Teknologirådets bestyrelse, der på baggrund af sekretariatets anbefalinger, afgør om en Konsensuskonference er den metode der skal benytte til et givet Teknologirådsprojekt.

På en Konsensuskonference spiller almindelige borgere hovedrollen. Borgerne er lægfolk i forhold til det specifikke emne for konferencen. De har altså ikke nogen ekspertviden på området, men bidrager med deres syn på sagen i form af deres bekymringer, visioner, helhedssyn og hverdagserfaringer. Konsensuskonference-metodens udgangspunkt er, at teknologivurdering ikke alene kan foretages med henvisning til lov og ret. Gentest eller overvågningsteknologier fx, rækker også ved samfundets og borgernes grænser for hvad teknologier skal og bør bruges til. Nye teknologier eller den generelle teknologiske udvikling åbner op for spørgsmål der ikke kan besvares entydigt. Derfor er det ikke så enkelt at forholde sig til – endsige beslutte - hvordan vi vil benytte eller begrænse brugen af nye teknologier i samfundet.

Og her kommer Konsensuskonferencemetoden ind. Konsensuskonferencen og det forløb Borgerpanelet gennemgår er en proces, hvor "almindelige menneskers" følelsesmæssige og erfaringsbaserede synspunkter og dagligdag bliver et centralt element i teknologivurderingen. Borgere med forskellige erfaringsgrundlag kommer i dialog med hinanden. I fællesskab kan de afveje hvordan de mener en teknologi bør anvendes, og sætte spørgsmålstejn ved om de overhovedet mener at de har brug for en given teknologi. De kan kommentere og udtrykke deres synspunkter om nogle aspekter af teknologien, som eksperter, politikere og interessenter måske ikke har øje for.

Metoden kvalificerer borgernes holdninger, idet borgerne så at sige fodres med den information de måtte ønske, indtil de er mætte og klar til at tage stilling til den givne teknologi. Og selve konferencen sætter rammen om en debat hvor borgernes overvejelser og anbefalinger mødes med politikere og eksperters ræsonnementer og holdninger. Derved nuanceres debatten om teknologi med et indspil fra den almindelige dansker.

Forløbet er i hovedtræk, at Teknologirådet gennem et introduktionsmateriale og to forberedelsesweekender, rustet et udvalgt Borgerpanel med nuanceret og alsidig viden om et givent emne. På baggrund af den viden som borgerne tilegner sig og deres almindelige undren og nysgerrighed, formulerer panelet en række væsentlige spørgsmål, som de ønsker svar på, for at kunne tage stilling til det givne emne og komme med deres anbefalinger til politikere om den fremtidige håndtering og udvikling på området. Spørgsmålene besvares på en konference, hvor der indkaldes en række eksperter. Eksperter med forskellige former for ekspertise og med modsatrettede ekspertsynspunkter indkaldes til at besvare Borgerpanelets spørgsmål, og herigennem viderebringe deres faglige indsigt og overblik i relation til emnet.

På baggrund af eksperternes oplæg vurderer Borgerpanelet den faglige indsigt og de synspunkter de er blevet præsenteret for, og tager stilling til hvordan de mener politikere og interessenter bør håndtere det emne eller den teknologi konferencen har sat på dagsordenen. Deres stillingtagen nedfældes i et Slutdokument. På konferencens sidste dag præsenterer og diskuterer Borgerpanelet Slutdokumentet med politikere, beslutningstagere, interessenter, presse og øvrige deltagere.

Hvem er involveret i en Konsensuskonference?

Projektledelse

Konsensuskonferencen arrangeres af en projektledelse bestående af:

- En projektleder. Projektlederen har det overordnede ansvar for planlægningen af konferencen og er tovholder i forhold til alle involverede.
- En eller flere projektmedarbejdere. Projektmedarbejderne har til opgave at gennemføre alle de praktiske dele af planlægningen.

Projektledelsen forholder sig neutralt til konferencens emne.

Proceskonsulent

Proceskonsulenten er en ekstern person, der ansættes specifikt til den pågældende konference. Han eller hun skal sammen med projektlederen lede Borgerpanelets forberedelsesweekender og konferencen, og skal derfor være en professionel facilitator med erfaring i kommunikation og ledelse af gruppeprocesser. Proceskonsulenten skal desuden være uvildig og lægperson i forhold til konferencens emne.

Opgaven som proceskonsulent består i at føre Borgerpanelet gennem processen med Konsensus om slutdokumentet som mål. Proceskonsulenten er "Borgerpanelets advokat". Konsulenten skal give Borgerpanelet frie rammer til at vælge temaer og vinkler i forhold til konferencens emne. Derudover skal konsulenten hjælpe Borgerpanelet til at udtrykke og formidle holdninger og budskaber både internt i panelet og i forhold til kommunikationen mellem Teknologirådets projektledelse og planlægningsgruppe og borgerne, mellem eksperter og borgere, mellem politikere og borgere og mellem borgerne og interessenter der deltager i konferencen.

Planlægningsgruppe

Projektledelsen samarbejder med en planlægningsgruppe, der er sammensat af 4-6 centrale ressourcepersoner på området. Medlemmer udpeges, så der opnås en bred og afbalanceret sammensætning af forskellige interesser, ekspertsynspunkter og viden. Tilsammen har gruppen en bred viden om emnet, og dækker emnet fra flere vinkler: En faglig/teknisk vinkel, social/samfundsvidenskabelig vinkel og en filosofisk/etisk vinkel. Medlemmerne skal være fagligt velrenommerede. Planlægningsgruppen mødes 3-4 gange med projektledelsen i løbet af forberedelsesperioden.

I praksis fungerer gruppen som Teknologirådets faglige garant for at emnet belyses fra alle sider når det introduceres til Borgerpanelet, og at alle relevante aktører og eksperter på området er inviteret eller på anden måde inddraget konferencen. Opgaven er altså at være en slags faglig konsulent, som stiller overblik og ekspertise til rådighed for projektledelsen.

Gruppens arbejde i forbindelse med en Konsensuskonference består i at:

- Udarbejde retningslinjer og bred disposition for introduktionsmaterialet
- Kommentere og godkende introduktionsmaterialet til Borgerpanelet
- Bidrage til og godkende sammensætningen af Borgerpanelet
- Bidrage til at udvælge eksperter
- Kommentere og godkende programmet for konferencen

Borgerpanel

Konsensuskonferencens hovedpersoner sidder i Borgerpanelet. Via CPR-registret inviteres 2000 danske statsborgere til at ansøge om at komme med i Borgerpanelet. På baggrund af de ansøgninger som Teknologirådet modtager, udvælges mellem 14 og 16 medlemmer.

Borgerpanelets medlemmer skal være forholdsvis repræsentative i forhold til køn, bosted, alder og beskæftigelse. I udvælgelsen vægtes også, at medlemmerne er interesserede i at diskutere emnet, og at de er åbentsindede i forhold til konferencens emne. Det afgørende er, at medlemmerne repræsenterer et bredt erfaringsgrundlag i forhold til emnet, således at de tanker, bekymringer og spørgsmål der generelt findes i befolkningen så vidt muligt findes i gruppen.

Borgerpanelets opgave består først og fremmest i at udforme et slutdokument. Derudover skal panelets medlemmer forpligte sig til at deltage i to forberedelsesweekender og i selve konferencen.

Tilrettelæggelsen

Fra projektbeskrivelse til afholdelse af Konsensuskonferencen går der mellem 6 og 12 måneder. Indledningsvis sammensættes en projektledelse, der samles en faglig planlægningsgruppe, der hyres en proceskonsulent og der findes deltagere til Borgerpanelet.

Introduktionsmateriale

En journalist eller anden formidler med kendskab til emnet, ansættes til opgaven at udarbejde et introduktionsmateriale på maksimum 40 sider til Borgerpanelet. Introduktionsmaterialet skal nuanceret og alsidigt indføre Borgerpanelets medlemmer i de væsentlige holdninger, konflikter, problemstillinger og udviklingstendenser, der relaterer sig til emnet for den pågældende konference. Materialet diskuteres på forberedelsesweekenderne og er med til at sætte Borgerpanelets medlemmer i gang med at reflektere over emnet.

Borgerpanelets forberedelsesweekender

Borgerpanelet bruger to forberedelsesweekenderne på at formulere de spørgsmål til eksperter omkring centrale temaer inden for emnet, som de ønsker besvaret og debatteret for at kunne tage stilling og give deres anbefalinger til politikerne. Formålet med forberedelsesweekenderne er derudover, at medlemmerne får mere information og viden om emnet for konferencen. Projektledelsen planlægger og gennemfører arbejdsprogrammet for weekenden i samarbejde med proceskonsulenten.

Programmet for forberedelsesweekenderne vil veksle mellem gruppearbejde og plenum som metoder til at arbejde sig hen mod de temaer Borgerpanelet ønsker belyst og forklaret på konferencen. De spørgsmål som borgerpanelet ønsker at stille, udspringer i første omgang af gruppens umiddelbare diskussioner og tanker om emnet. I løbet af de to weekender, arbejder gruppen sig mod en afgrænsning og præcisering af spørgsmålene.

Konference

På baggrund af de to forberedelsesweekender afholdes selve den offentlige konference.

Fredag

Konferencen forløber fra fredag til mandag, og afholdes typisk i Landstingssalen på Christiansborg. Konferencens program udgøres den første dag af de spørgsmål som borgerne har stillet. Eksperterne holder deres mundtlige oplæg, hvor de besvarer Borgerpanelets spørgsmål, som de har fået på forhånd.

Lørdag

Lørdag stiller Borgerpanelet uddybende spørgsmål til ekspertpanelet, og også tilhørerne kan få mulighed for at stille spørgsmål til ekspertpanelet. Når konferencens officielle del afsluttes, går Borgerpanelet i gang med at diskutere eksperternes oplæg, opnå Konsensus og skrive slutdokumentet med deres vurderinger og anbefalinger.

Søndag

Søndag fortsætter Borgerpanelet med at diskutere og komme frem til hvad slutdokumentet skal indeholde. Borgerpanelets arbejde strækker sig typisk ud over natten, og afsluttes ikke før der er Konsensus i gruppen.

Slutdokumentet

Slutdokumentet er resultatet af Borgerpanelets cirka tre måneders frivillige arbejde med emnet. Det rummer Borgerpanelets overvejelser og anbefalinger, og er udtryk for hvor langt gruppen har kunnet nå til enighed. Slutdokumentet fungerer som en melding til beslutningstagere og interessenter om hvilke holdninger, forhåbninger og bekymringer almindelige mennesker har til det givne teknologiske spørgsmål. I Teknologirådets regi, har Konsensuskonferencer været afholdt på Christiansborg, hvorfor Borgerpanelets anbefalinger særligt retter sig mod politikere i Folketinget og EU-parlamentarikere.

Slutdokumentet skal desuden bidrage til at skabe en bred debat om det emne, konferencen sætter på dagsordenen. Et væsentligt formål med Konsensuskonferencer er på denne måde at bygge bro mellem borgere, politikere, eksperter,

interessenter og pressen.

Mandag

Når konferencens afsluttende del går i gang, læser borgerne deres slutdokument op for konferencens deltagere. Ekspertene har her mulighed for at rette faktuelle fejl, og alle deltagere kan stille spørgsmål til Borgerpanelet. Derefter afsluttes konferencen med en debat mellem Borgerpanel og eksperter, politikere, tilhørere og pressen.

Konferencens sidste dag er højdepunktet i hele processen. Her mødes borgernes med slutdokumentet i hånden, med det etablerede politiske system af beslutningstagere, interessenter og pressen. I dagene og ugerne efter konferencen er det almindeligt, at Borgerpanelets medlemmer kontaktes af pressen mens debatten om konferencens emne løber. Desuden opføres borgerne og eventuelt eksperter der har deltaget i konferencen i Teknologirådets oplægsholderguide, som lokalforeninger, skoler, netværk og alle andre interesserede kan benytte sig af. På den måde sikres også muligheden for at holde debatten i gang.

Udarbejdelse af rapport og formidling af resultaterne

Efter konferencen udarbejdes en rapport, der indeholder Borgerpanelets spørgsmål og slutdokument samt de besvarelser som eksperterne gav på konferencens første dag. Rapporten sendes til deltagerne på konferencen, Folketingets medlemmer og andre interessenter, som er vigtige at formidle resultaterne fra konferencen til.

Yderligere information om Konsensuskonferencer

I Danmark er det Teknologirådet der har ekspertise og baggrund for at afholde Konsensuskonferencer. Konferencerne er i det regi rettet mod de parlamentariske organer, hvor Teknologirådet fungerer som en neutral arrangør og iscenesætter.